

ПОХВАЛА СРПСКОЈ МАЈЦИ

Хуманијарно друштво за помоћ њородиљама и одојчади „Српска мајка” основано је 1911. године иницијативом познатог гинеколога акушера и здравственог просветиоца др Јована Јовановића (1870-1923).

Нарочито после рајвова, балканских и Првог светског, под руководством др Надежде Станисављевић је разгранало своју велику активност и окуљљало много угледних жена. О двадесетогодињици друштва свечану беседу коју је насловила – Похвала српској мајци, одржала је Исидора Секулић.

Израз чувати дете сасвим је посебан израз нашег језика и нашег схватања ствари. Наша, српска мајка, изабрала је тај израз место читавог низа појмова у вези са отхрањивањем, надзиравањем, васпитањем, забављањем, разумевањем, и вољењем детета. Каже наша жена, пуних уста, с озбиљношћу на пример:

Сасвим млада већ сам чувала двоје деце. Или:

Чувала сам сина мог као дете све до двадесете његове године. Или:

Ђерино дете чувамо ја и мој старац. Или:

Нема јаднице ни оца, ни мајке, па га чувамо.

Лепа је то рећи тешка је то реч. Једна реч довољна за десет. Широко осећање детета показује тај израз, широку заједницу матере са душом и песмом детета. Подразумева се у тој речи да је тако рећи мала ствар хранити и одевати дете, а главно чувати га од опасности, правих и уображених. Од озледа; од зле намере других људи; од мрака и сенки и „курјака” који тако загонетну улогу имају у души

детињој; од нагона који се полако дижу; од маште која рано буја и тера цвеће и коров; од мисли које дете присваја чувајући их, погађајући их, читајући их из новина и књига дечијих и других.

Чувати дете, могао је као обележје радње казати само неко дубоко човечан. Јер, нигде више погрешних, неправедних и свирепих удараца него када где ударе дете, и где се удара по детету. Дете тако често удари онога кога воли: и баш онај који дете воли хоће често непромишљено да удари и по телу и по души детињој. Бива то отуда што љубав као таква није само врлина, него је и страст, и превраћа се понекад у себичност, љубомору, гнев.

Сви знате причу о Арапину који је, срдит, свом многовољеном коњу – који му је био место детета – пожелео да пребије кичму, и коњ је пребио. Колико пута дете, колико пута мајка каже тешку неодговорну реч. Мајка дакле има да чува дете и од својих удараца.

У нашем народу је одувек тежак био живот и државни, и градски, и сеоски, и породични, и детињи. Зато је и однос матере и детета одувек био много сложен, променљив, зависан од свега и свачега. Човек човека уопште тешко схвата и никад до краја не разуме. Тежње људи се ретко кад слажу и састају. А историја односа наших баш према онима које највише волимо, препуна је неспоразума, сукоба. Историја односа матере и детета понајсложенија је. Они се воле и траже, али жеље њихове тако често иду у раскорак, и тешко се враћају и састају.

Питање детета је огромно, питање детињства до крајности деликатно. Јер је све колебљиво, а све сувише импулсивно у оно детиње доба када је младо биће способно за пуну срећу, неуморно да буде весело и испуњено поверењем у свакога и све; а, с друге стране, живо осетљиво, некад страдално осетљиво за јад несрећних људи чак и из књига и са слика.

Наша жена има ретко добар став пред том великом компликацијом. Ко је добро посматрао највише заступљени тип српске мајке, зна да је она у односу са децом нешто кратка и уздржана, понекад и мало сува. Није романтична; а кад је, њена романтика је хумор, лиричан или ироничан. Српска мајка не прави се мудра као Саламон, ни чаробна као вила. Она стаје пред дете скоро

тако као и пред одрасла човека. Није много склона да се детињи, да измишља бајке или их препричава. Она препричава своје село, своје детињство, карактеристичне претке и рођаке и разне истакнуте и оригиналне људе и жене. Рано увлачи дете у битност расе, у битност друштва, и у ћуди живота. Једном речју, њу одликују две наоко ситне одлике, али које значе велике квалитете: човечност и озбиљност.

Сећам се из детињства једне мајке која је неколико авлија пуних деце држала у федерацији дивљења достојној. Деца су заслуге својих другова признавала поштено, често до суза поштено; верно су остајала при учињеном избору игара и вођа; а кад је долазило до размирица, свађала се некако по „пунктовима”, по неком уставу. Једна колективна свест је осуђивала велике кривце, и до батина није никада долазило.

И дан данас се сећам те мајке. Не по некој њеној анђеоској доброты, или по дару маштања, или по лепоти и срећи. Просто по човечности њеној, озбиљној човечности њеној. Њен живот хоћете да знате? Ево га у неколико јаких потеза. Једно јој се дете родило, друго пошло у школу, треће се разболело. Када је устао од тешке и ретке болести тај малишан, мајка, једног дана, без сваке патетике, узе четврто дете с улице. Нашли га љљуди код црквеног зида, као што се нађе кључ који остаје вечита тајна: Шта је откључавао и закључавао. Па су године пролазиле. Један син се оженио, други погинуо, једна кћи се упорно опирала сваком вођењу и саветовању и много грешила. Па онда, најстарији син обудове, и донео матери своје дете: да га чуваш мајко. Па онда, једна удата кћи, оно нахоче, није никако хтела да да има деце. А друга је имала децу, али се није њима бавила радо. Некако је много мислила увек на себе. Мајка се држала човечно. Није се уносила у туђе животе. Али је нечим, у себи конзервативним, ипак управљала животом и савестима своје деце и исправљала те животе и те савести. Она кћи без деце, пошто је закаснила да има своју децу, ушла је, напослетку, уз помајку у друштво за чување туђе деце. А она друга кћи је доживела да су сва њена деца пристала уз бабин систем и бабин поглед на ствари, и, премда су матер своју волели, бабу су далеко више ценили, изнад матере, а то су и говорила матери. Није то било лако слушати. У последње време, и та се мајка много

трудила у друштву за чување туђе деце.

Људи, прогресивни и модерни, стоје данас мало неодлучни према типичним карактером српске мајке. Додуше, када погледају у куће које наше жене подигоше, и држе и воде – и то без великих криза, и без икаквих проневера и себичности – људи умукну и диве се. И право је да се диве. С друге стране, мисле ипак да би тип наше мајке требао да еволуира, да би мајка требала да узме више личне слободе за себе, и да даје више личне слободе деци. Ово је једно мишљење које није до краја домишљено. Деца, раније или касније, узму сама ову слободу, и узму је природно, с преимућством новог живота над оним који пролази. А мајка, не може имати пуну и пусту слободу, као што је не може имати нико ко је узео неки задатак не од данас до сутра, него од данас до гроба.

Српску мајку карактерише оно што је од два вида озбиљнији вид карактера и одлуке. Српска мајка је прогресивна, али човечна остаје оним што се не мења, вечним цртама човека и жене. Прогрес је ствар нужна и лепа, понекад блистава, али у сваком прогресу има експеримената, разбијених и полумљених ствари које се одстрањују и бацају. Добро ради наша жена када од битно човечног не одступа. Иначе, од свег њеног труда и свих мука шта би остало? „Прогрес” се и по два пута промени док мајка сина или кћер до самосталности дочекује. А сем тога, како смо већ напоменули, пошто мајка савлада дете, долази ред да дете савлада мајку у име новог живота, и у томе је и трагедија и јунаштво мајке. У свести српске мајке има врло много од тог знања, и зато у фигури, држању и говору српска мајка има тако много измирено човечног и савладано достојанственог. Она српска мајка коју сам нешто мало описала, и која ми често стаје пред очи, чини ми се, овако на размак и у симболу, као нека врста моралне отаџбине читавој једној држави и генерацији.

Ово неколико редака предајем, с поштовањем и с дивљењем, марљивим чланицама *Друштва Српска мајка* које срдечно и свесно чувају децу.

(1936)

Исидора СЕКУЛИЋ

Преузето из књиге Мире Софронијевић: „Хуманитарна друштва у Србији”, Библиотека Града Београда, 2003, стр. 147 – 150.

Исидора је сахрањена код
Топчидерске цркве у Београду

„Умирање и смрт, последња борба коју свако мора сам издржати. После издисаја што остане, то више није нико, и зато над најпростијим погребом треба да влада најпотпунија тишина. Молим, стога, да се мој леш завије у чаршав из мог домазлука, да се положи у најпростији чамов сандук, и спусти у сиротињску раку, по реду на гробљу. Без икакве аранжираних сахране, без говора и венца, без новинских чланака. Свештеник ће ме испратити и очитати над гробом драгу ми просту молитву Господњу. Сем свештеника, моји најближи пријатељи колико могу и хтедну”.

